

Jarosław Dziuba

Opodatkowanie dochodów osób fizycznych z obrotu instrumentami finansowymi

---

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 46/4,
145-154

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAROSŁAW DZIUBA

*Opodatkowanie dochodów osób fizycznych
z obrotu instrumentami finansowymi
w polskim systemie podatkowym*

Personal income tax on financial instruments trading in the Polish tax system

Słowa kluczowe: podatek dochodowy, kapitały pieniężne, instrumenty finansowe

Key words: income tax, cash capital, financial instruments

Wstęp

Zgodnie z zasadą powszechności opodatkowania podatkiem dochodowym powinny być objęte wszystkie podmioty uzyskujące dochód (powszechność podmiotowa), a także wszystkie dochody uzyskiwane z różnych źródeł przychodu (powszechność przedmiotowa)¹. Zasada ta ma charakter postulatyczny, a polski system podatkowy często przewidywał odstępstwa od niej. Artykuł ma na celu prezentację zasad opodatkowania części dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych, a mianowicie dochodów powstających z tytułu zbycia instrumentów finansowych (z obrotu instrumentami finansowymi).

1. Istota dochodów z kapitałów pieniężnych

Pojęcie „kapitał” może być rozpatrywane z różnych punktów widzenia. W teorii ekonomii jest on zaliczany, obok ziemi i pracy, do klasycznych czynników produkcji

---

¹ S. Owsiak, *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 478–479.

i definiowany np. jako „trwale dobra gospodarki, wytworzone po to, aby produkować jeszcze inne dobra”². Tak rozumiany kapitał, często określany jako kapitał fizyczny (rzeczowy), może występować w postaci np. budowli, wyposażenia, zapasów materiałów i produktów. Przytoczoną ekonomiczną definicję kapitału można odnieść także do jego pieniężnej formy, a wynika to z faktu, że kapitały pieniężne stanowią źródło finansowania majątku (kapitału fizycznego). W tym ujęciu przez kapitał pieniężny (finansowy) można rozumieć określony zasób środków pieniężnych wykorzystywanych do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej. Rola kapitału w gospodarce jest jednak szersza. Służy on nie tylko celom produkcyjnym, ale także np. finansowaniu wydatków budżetów publicznych czy też celom konsumpcyjnym osób fizycznych. Takie podejście do pojęcia „kapitał” jest charakterystyczne dla nauki finansów i rachunkowości.

Kapitał pieniężny może być gromadzony przez podmioty gospodarcze z wielu źródeł, przy wykorzystaniu różnorodnych instrumentów finansowych, których istota determinuje także cechy pozyskanego kapitału i warunki jego wykorzystania. Zasadniczo, z punktu widzenia kapitałobiorcy, kapitał dzieli się na własny oraz obcy, a instrumenty służące jego pozyskaniu odpowiednio na udziałowe (własnościowe) oraz dłużne (wierzycielskie). Z punktu widzenia kapitałodawcy na kapitały finansowe składają się zasoby pieniężne:

- posiadane w formie gotówkowej,
- ulokowane na rachunkach bankowych (bieżących i terminowych),
- pożyczone w formie pożyczki cywilnej innym podmiotom,
- ulokowane w dłużnych papierach wartościowych,
- stanowiące wkład w spółkach kapitałowych w formie nabycia udziałów lub akcji,
- ulokowane w funduszach inwestycyjnych,
- zainwestowane w inne instrumenty finansowe, np. instrumenty pochodne, produkty strukturyzowane³.

Przekazanie środków pieniężnych przez ich właścicieli innym podmiotom oznacza odroczenie możliwości wykorzystania tych środków na własne potrzeby, np. konsumpcyjne. Właściciele kapitału spodziewają się zatem pewnej „rekompensaty”, co oznacza oczekiwanie uzyskania określonego dochodu z powierzonego kapitału⁴.

Dochód ten, w zależności od sposobu udostępnienia kapitału, może przybrać formę:

- odsetek – od pożyczek, od wkładów zgromadzonych na rachunkach bankowych (bieżących i lokat terminowych) oraz od dłużnych papierów wartościowych (także dyskonto),
- dywidend oraz udziałów w zyskach podmiotów gospodarczych,

² P.A. Samuelson, W.D. Nordhaus, *Ekonomia*, t. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 34.

³ A. Bień, W. Bień, *Dochoody z kapitałów i ich opodatkowanie w 2006 r.*, Difin, Warszawa 2006, s. 11–12.

⁴ Jedynie pierwsza z wymienionych form kapitału pieniężnego, czyli zasób gotówkowy, jest aktywem niedochodowym.

- dochodów uzyskiwanych z odpłatnego zbycia instrumentów finansowych (z obrotu instrumentami finansowymi), takich jak papiery wartościowe i pochodne instrumenty finansowe.

Dochody z obrotu instrumentami finansowymi są nieco odmienną kategorią dochodów niż odsetki, dywidendy i udziały w zyskach. Wynikają one głównie ze wzrostu wartości rynkowej instrumentów finansowych i powstają w momencie ich sprzedaży (także krótkiej) po kursie wyższym, niż nastąpiło kupno. Pojawienie się w operacjach kapitałami pieniężnymi kategorii dochodu powinno, zgodnie z zasadą powszechności przedmiotowej podatku, wywoływać skutki podatkowe takich operacji.

2. Rys historyczny opodatkowania dochodów z obrotu instrumentami finansowymi osób fizycznych

W polskim systemie podatkowym opodatkowanie osób fizycznych reguluje Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁵. Już w jej pierwotnej wersji w art. 10 jako źródła przychodów zostały wymienione kapitały pieniężne, a w art. 17 określono te przychody bardziej szczegółowo, umieszczając w tej kategorii (prócz odsetek, dywidend i udziałów w zyskach) także przychód z odpłatnego przeniesienia tytułu własności udziałów w spółkach, akcji oraz innych papierów wartościowych. W wyniku wielokrotnych nowelizacji ustawy w katalogu tym dokonano następujących zmian:

- z dniem 1 kwietnia 1999 r. dodano przychody z odpłatnego przeniesienia (od 2001 r. – zbycia) prawa poboru, w tym również ze zbycia prawa poboru akcji nowej emisji przez pracowniczy fundusz emerytalny w imieniu członka funduszu,
- z dniem 1 stycznia 2001 r. dodano przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych od papierów wartościowych oraz nominalną wartość udziałów (akcji) w spółce (od 2004 r. – mającej osobowość prawną) albo wkładów w spółdzielni objętych w zamian za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część (od 2005 r. wyłącznie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części wykreślono z ustawy),
- z dniem 1 stycznia 2004 r. dodano przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych (innych niż instrumenty pochodne od papierów wartościowych) oraz z realizacji praw z nich wynikających.

Jednocześnie ustawa w art. 52 zawierała zwolnienia podatkowe dotyczące dochodów, których źródłem są wymienione przychody, jednakże z wyjątkiem sytuacji, gdy przychody (dochody) osiągnęto w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej. Zwolnienia te miały obowiązywać według przepisów pierwotnych tylko w latach 1992–1993 i dotyczyły dochodów ze sprzedaży udziałów w spółkach oraz akcji,

⁵ Dz. U. 2012 r., poz. 361 (tekst jednolity).

obligacji i innych papierów wartościowych. Następnie, od 1993 r. do końca 1995 r., zwolnienia ograniczono do sprzedaży akcji dopuszczonych do publicznego obrotu, obligacji skarbowych oraz udziałów lub akcji spółek utworzonych w celu oddania tym spółkom do odpłatnego korzystania, na podstawie przepisów o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstwa lub zorganizowanych części mienia przedsiębiorstwa (cele prywatyzacyjne). W 1993 r. w katalogu zwolnień przedmiotowych, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1996 r., umieszczono także dochody z tytułu sprzedaży akcji narodowych funduszy inwestycyjnych, ale tylko do wysokości w skali roku połowy jednomiesięcznego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Począwszy od 1995 r. zwolnienie dotyczące obligacji skarbowych ograniczono tylko do papierów nabytych po 1 stycznia 1989 r., uszczegóławiając jednocześnie, że nabycie akcji dopuszczonych do publicznego obrotu powinno nastąpić w trybie oferty publicznej lub na giełdzie papierów wartościowych.

W 1997 r. zwolnienia te przedłużono do końca 2000 r., wykreślając jednocześnie te dotyczące sprzedaży udziałów (akcji) spółek utworzonych w celach prywatyzacyjnych, a rozszerzając o sprzedaż:

- obligacji komunalnych wyemitowanych po 1 stycznia 1997 r.,
- akcji nabytych na regulowanym rynku pozagiełdowym,
- świadectw udziałowych wymiennalnych na akcje narodowych funduszy inwestycyjnych na regulowanym rynku giełdowym lub pozagiełdowym.

Kolejna istotna zmiana zakresu zwolnień z podatku miała miejsce z początkiem 2001 r. i obejmowała okres do końca 2003 r. Zwolnieniem w tym okresie objęto dochody:

- z odpłatnego zbycia nabytych przed dniem 1 stycznia 2003 r. obligacji Skarbu Państwa wyemitowanych 1 stycznia 1989 r. oraz obligacji wyemitowanych przez jednostki samorządu terytorialnego 1 stycznia 1997 r.,
- z odpłatnego zbycia papierów wartościowych, które są dopuszczone do publicznego obrotu papierami wartościowymi, nabytych na podstawie publicznej oferty lub na giełdzie papierów wartościowych albo na regulowanym rynku pozagiełdowym,
- ze sprzedaży akcji, które są dopuszczone do publicznego obrotu, nabytych przed ich dopuszczeniem do tego obrotu, z wyjątkiem akcji nabytych nieodpłatnie od Skarbu Państwa, jeżeli sprzedaż nastąpiła po upływie trzech lat od daty ich pierwszego notowania na rynku regulowanym (zwolnienie zlikwidowane począwszy od 2002 r.),
- uzyskane z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych, których cena zależy bezpośrednio lub pośrednio od ceny papierów wartościowych (prawa pochodne).

Zwolnienia te nie zostały przedłużone na kolejne lata, tak że począwszy od 2004 r. opodatkowaniem objęto niemal wszystkie dochody z tytułu obrotu instrumentami finansowymi. Na zasadzie praw nabytych zachowano jednak zwolnienia dla dochodów uzyskanych w wyniku sprzedaży papierów wartościowych po 1 stycznia 2004 r., ale

nabytych w okresie obowiązywania zwolnień. W dalszym ciągu obowiązuje także zwolnienie dotyczące sprzedaży akcji NFI.

3. Konstrukcja opodatkowania dochodów z obrotu instrumentami finansowymi osób fizycznych

Dochodów osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej osiągniętych z tytułu obrotu instrumentami finansowymi nie łączy się z innymi dochodami, od których podatek ustala się na ogólnych zasadach. Podlegają one odrębnemu podatkowi, którego konstrukcję określa wspomniana już Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Przedmiotem opodatkowania jest dochód, rozumiany jako nadwyżka sumy przychodów z określonego źródła nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym. W przypadku dochodów z obrotu instrumentami finansowymi, zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 17 ustawy, przychodami są:

- przychody z odpłatnego zbycia udziałów w spółkach mających osobowość prawną oraz papierów wartościowych,
- przychody z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych (prawa pochodne),
- przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz z realizacji praw z nich wynikających,
- nominalna wartość udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną albo wkładów w spółdzielni w zamian za wkład niepieniężny.

Za moment powstania przychodu uznaje się dzień dokonania transakcji lub realizacji praw wynikających z papierów wartościowych oraz pochodnych instrumentów finansowych, czyli dzień powstania należności, choćby jeszcze nie nastąpiło inkaso środków. W przypadku ostatniego wymienionego przychodu za moment jego powstania uznaje się dzień zarejestrowania spółki albo wpisu do rejestru podwyższenia kapitału zakładowego spółki lub też wydania dokumentów akcji, jeżeli objęcie akcji jest związane z warunkowym podwyższeniem kapitału zakładowego.

Koszty uzyskania przychodów zostały określone ogólnie w art. 22 ustawy jako koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 23 (katalog negatywny). W praktyce w odniesieniu do omawianej kategorii przychodów koszty ich uzyskania można podzielić na:

- koszty bezpośrednie – czyli bezpośrednio związane z daną transakcją, takie jak koszty nabycia odpłatnie zbywanych instrumentów finansowych ustalone według ceny emisyjnej na rynku pierwotnym lub według ceny transakcji dokonanej na rynku wtórnym,
- koszty pośrednie – związane z obsługą transakcji przez pośrednika finansowego, do których można zaliczyć np. opłaty i prowizje maklerskie.

W latach 2004–2008 wiele wątpliwości na gruncie praktycznym budziło zaliczanie do kosztów uzyskania przychodów kosztów kredytów zaciągniętych na zakup instrumentów finansowych. W wyniku braku jednoznacznej regulacji prawnej w tym zakresie organy podatkowe różnie kwalifikowały te koszty, również negatywnie dla podatnika, co stanowiło powód odwołań sądowych. Stanowisko sądów administracyjnych było jednak korzystne dla podatników. Na przykład wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2007 r. (II FSK 731/06) stanowi że „kosztem uzyskania przychodu [...] jest cała kwota odsetek od zaciągniętego na zakup akcji kredytu i bez znaczenia pozostaje tu okoliczność, że kredyt w pozostałej (niewykorzystanej części) został zwrócony (kupione akcje miały wartość mniejszą niż kwota udzielonego kredytu)”⁶.

Rozbieżności interpretacyjne organów skarbowych wyeliminowała wchodząca w życie od 2009 r. nowelizacja ustawy, gdzie wprowadzony został przepis (art. 23 ust. 1 pkt 38b) uniemożliwiający zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów kosztów przypadających proporcjonalnie na tę część kredytu, która nie została wydatkowana na nabycie instrumentów finansowych. Oznacza to jednoznacznie, że koszty kredytu przypadające proporcjonalnie na tę jego część, która została przeznaczona na nabycie instrumentów finansowych, są kosztami uzyskania przychodu.

Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów. O wysokość tej straty, poniesionej w roku podatkowym, można obniżyć dochód uzyskany z tego źródła w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych, z tym że wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty.

Podstawa podatku od dochodów ze zbycia instrumentów finansowych jest ustalana na koniec roku podatkowego jako saldo zysków (dochodów) i strat wszystkich operacji tego rodzaju dokonanych w danym roku z uwzględnieniem kosztów pośrednich. Jeśli nie jest możliwa identyfikacja zbywanych walorów, a były one nabyte po różnych cenach, przy ustalaniu wyniku operacji stosuje się zasadę, że sprzedaż dotyczy instrumentów, począwszy od nabytych przez podatnika najwcześniej (FIFO).

Stawka podatku jest stała i wynosi 19%. Ustawa nie przewiduje żadnych ulg podatkowych, określa natomiast zwolnienia od podatku, stanowiące tzw. prawa nabyte (omówione w poprzednim punkcie). W przypadku gdy przychody zostały uzyskane, a koszty poniesione w walutach obcych, dla celów podatkowych przelicza się je na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu lub poniesienia kosztu.

W przypadku osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania w Polsce (niebędących rezydentami) zasady opodatkowania mogą być odmienne, szczególnie w sytuacji podpisania przez Polskę z innym krajem umów w sprawie unikania podwójnego opodatkowania. Warunkiem jest udokumentowanie dla celów podatkowych

⁶ Podobne stanowisko przyjął np. WSA w Kielcach w wyroku z dnia 6 marca 2008 r. (I SA/Ke 247/07) i WSA w Szczecinie w wyroku z dnia 4 października 2007 r. (I SA/Sz 103/07), odwołując się do wyroku NSA z 25 maja 2007 r.

miejsca zamieszkania podatnika tzw. certyfikatem rezydencji. Rezydenci, jeśli osiągają dochody z omawianych źródeł przychodów także lub wyłącznie poza granicami, mają możliwości odliczenia od obliczonego podatku kwotę równą podatkowi dochodowemu zapłaconemu za granicą. Odliczenie to nie może jednak przekroczyć tej części podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany za granicą.

Podatek dochodowy z omawianych źródeł przychodów jest rozliczany samodzielnie i indywidualnie przez podatnika. W związku z tym podatnik powinien złożyć we właściwym urzędzie skarbowym do 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym zeznanie podatkowe PIT-38, wykazujące osiągnięte przychody, koszty ich uzyskania, dochód (stratę), wszelkie odliczenia oraz wielkość podatku. W tym samym terminie podatnik jest zobowiązany wpłacić należny podatek na rachunek urzędu skarbowego.

4. Analiza wpływów z podatku od dochodów z obrotu instrumentami finansowymi osób fizycznych

Za 2010 r.⁷ zeznania podatkowe PIT-38 złożyło ponad 486 tys. podatników i było to prawie dwukrotnie więcej niż w latach poprzednich (tabela 1). Tak duży wzrost tej liczby można tłumaczyć przeprowadzeniem przez Skarb Państwa olbrzymich ofert publicznych akcji prywatyzowanych spółek (PZU SA, Tauron PE SA, GPW SA). Duża pula akcji przeznaczona dla inwestorów indywidualnych i szeroka akcja promocyjna w mediach przyciągnęły na rynek giełdowy wielu nowych drobnych inwestorów.

Tabela 1. Dochód i podatek od dochodów ze zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych osób fizycznych w latach 2004–2010

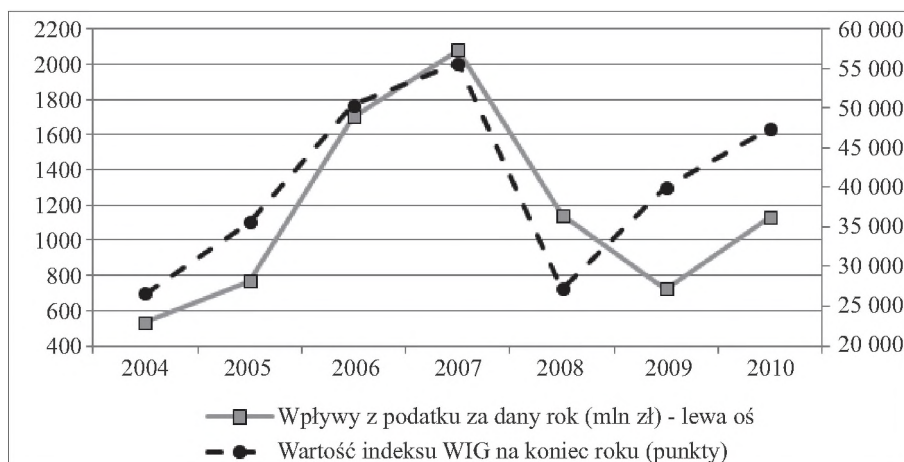
Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
w tys. zł							
Dochód brutto	2 829 407	4 093 383	9 182 196	11 091 790	6 135 543	4 255 302	6 536 694
Odliczenia od dochodu strat z lat ubiegłych	2 767	54 541	114 274	119 618	102 858	445 891	559 852
Dochód do opodatkowania	2 826 640	4 038 842	9 067 922	10 972 172	6 032 685	3 809 411	5 976 842
Podatek należny	536 275	766 000	1 704 000	2 079 000	1 144 779	723 788	1 135 600
Liczba							
Liczba podatników	256 787	250 062	277 315	297 829	243 374	257 247	486 347

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za lata 2004–2010*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych.

⁷ W czasie pracy nad niniejszym artykułem dane za 2011 r. były niedostępne.

W latach 2004–2010 najwyższe roczne wpływy z podatku od dochodów z obrotu instrumentami finansowymi osób fizycznych odnotowano w 2007 r., kiedy to wyniosły one prawie 2,08 mld zł. Nietrudno zauważyć, że zbiegło się to w czasie ze szczytem hossy giełdowej, trwającej nieprzerwanie od początku 2003 r. Dynamice wzrostu indeksów giełdowych towarzyszyła równie silna dynamika wzrostu dochodów z transakcji giełdowych, a co za tym idzie, także wpływów podatkowych. W 2007 r. zwiększyły się one względem 2004 r. o ponad 287%, w tym czasie np. indeks WIG podniósł swoją wartość z 20 820,1 pkt na koniec 2003 r. do 55 648,54 pkt na koniec 2007 r., czyli o 167%, a do szczytu koniunktury z 6.07.2007 r. o prawie 225% (67 568,5 pkt). Nie dziwi więc wysoka dodatnia korelacja pomiędzy kształtowaniem się indeksów giełdowych a wpływami z omawianych podatków (rysunek 1).

Rysunek 1. Kształtowanie się wpływów z podatku od dochodów ze zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych osób fizycznych na tle Warszawskiego Indeksu Giełdowego w latach 2004–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za lata 2004–2010*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych; www.gpw.pl.

Jedynie w 2009 r. zależność ta była odwrotna i wzrostowi wartości indeksów towarzyszył spadek wpływów podatkowych. Było to z jednej strony spowodowane znaczącym zwiększeniem odliczeń od dochodu strat z lat ubiegłych, a głównie z 2008 r., kiedy to na GPW wystąpiły kilkudziesięcioprocentowe spadki (np. WIG stracił ponad 51%). Odliczenia te wyniosły ponad 445 mln zł, a zatem więcej niż w całym okresie 2004–2008 (394 mln zł) i zmniejszyły dochód do opodatkowania o ponad 10%. Z drugiej strony, mimo dobrej koniunktury w roku 2009, dochód brutto przed odliczeniami strat był niższy o ponad 30% niż w kryzysowym 2008 r. Prawdopodobnie w 2008 r. akcje sprzedawali inwestorzy długoterminowi, którzy nabyli je po niższych cenach w latach wcześniejszych i pomimo spadków na giełdzie i tak

zrealizowali dochód. Natomiast dochody zrealizowane przez inwestorów w 2009 r. były zarówno rezultatem dobrej koniunktury tego roku, jak i transakcji dokonywanych na początku roku, które, jako że był to dołek bessy, przyniosły w większości dotkliwe straty. Będą one podlegały odliczeniom także w kolejnych latach, zmniejszając podstawę opodatkowania i wpływy z podatku. W 2010 r. wartość tych odliczeń wyniosła prawie 560 mln zł, co oznacza wzrost względem 2009 r. o ponad 25%.

Koniunktura na rynku papierów wartościowych jest niewątpliwie podstawowym czynnikiem kształtującym poziom dochodów i strat z operacji papierami wartościowymi, a więc podstawy opodatkowania i w konsekwencji wpływy z omawianego podatku. Dochody z obrotu papierami wartościowymi oraz wpływy z omawianego podatku wykazują też w analizowanym okresie dużą korelację z poziomem obrotów generowanych przez osoby fizyczne na głównym rynku akcji warszawskiej giełdy. Współczynnik korelacji liniowej Pearsona obliczony dla lat 2004–2010 wyniósł odpowiednio 0,883 i 0,863. Jest to na pewno po części zależność wtórna wynikająca z faktu, że obroty reagują na koniunkturę rynkową, tzn. rosną w okresach hossy, a spadają w czasie bessy. Tak silna zależność dodatnia wynika częściowo także z tego, że w czasie wzrostów kursów (a w latach 2004–2010 tylko w 2008 r. nastąpił spadek indeksów) wyższe obroty dają możliwość generowania większego dochodu z transakcji jako podstawy opodatkowania, a co za tym idzie, wielkości podatku.

Zakończenie

Dochody z obrotu instrumentami finansowymi stanowiły przedmiot opodatkowania od początku wprowadzenia regulacji dotyczących podatku dochodowego od osób fizycznych w 1991 r. Jednocześnie uchwalono zwolnienia podatkowe, dla których uzasadnieniem była niewątpliwie potrzeba wsparcia rozwoju młodego rynku kapitałowego. Zniesienie zwolnień, a w zasadzie nieprzedłużenie ich obowiązywania, nastąpiło dopiero z początkiem 2004 r., przy zachowaniu tzw. praw nabytych.

W latach 2004–2010 omawiany podatek przyniósł budżetowi państwa dochody w wysokości ponad 8 mld zł. Ich wielkość w poszczególnych latach była mocno skorelowana z koniunkturą na giełdowym rynku akcji. W rekordowym pod względem dochodów z podatku roku 2007 ich wielkość stanowiła 3,4% wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych ogółem, a w całym analizowanym okresie wskaźnik ten wyniósł nieco ponad 2,1%.

Konstrukcja podatku od dochodów z obrotu instrumentami finansowymi przed 2004 r. ulegała wielokrotnym zmianom, które dotyczyły głównie przedmiotu podatku i zakresu zwolnień przedmiotowych. Po ich zniesieniu konstrukcja podatku jest stabilna w zakresie określenia przedmiotu opodatkowania, jego podstawy i stawki, co w kontekście często nowelizowanego prawa podatkowego należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia podatkowej zasady stałości.

Bibliografia

1. Bień A., Bień W., *Dochody z kapitalów i ich opodatkowanie w 2006 r.*, Difin, Warszawa 2006.
2. *Informacje dotyczące rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za lata 2004–2010*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych (www.mf.gov.pl).
3. Owsiak S. *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
4. Samuelson P.A., Nordhaus W.D., *Ekonomia*, t. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
5. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. 2012 r., poz. 361).

Personal income tax on financial instruments trading in the Polish tax system

The paper discusses problems of personal income tax on financial instruments trading. In the period of 2004–2010 the discussed tax generated income for the state budget of over 8 million PLN, the amount which in particular years was strongly correlated with the situation on stock exchange market. The construction of tax before 2004 was subject to frequent changes, which mainly referred to the taxed item and the scope of exemptions in question. Since their abolition in 2004 this construction has been stable in defining the taxed item, its basis and rate, which in the context of frequently amended tax legislation should be assessed positively from the perspective of fiscal stability principle.